

O'ZBEKISTONDA BANK LIKVIDLIGI

Xadjayeva Feruza

*Samarqand iqtisodiot va servis instituti
o'qituvchisi*

Bank likvidligi - bu bankning o'z majburiyatlarini o'z vaqtida va to'liq bajarish qobiliyati. Bank likvidligi uning moliyaviy barqarorligining eng muhim ko'rsatkichlaridan biridir. Bank likvidligi ikki asosiy turga bo'linadi: Qisqa muddatli likvidlik - bu bankning bir yil ichida to'lanishi kerak bo'lgan qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish qobiliyati. Uzoq muddatli likvidlik - bu bankning bir yildan ortiq muddatga to'lanishi kerak bo'lgan uzoq muddatli majburiyatlarini bajarish qobiliyati. Qisqa muddatli likvidlik banklar uchun eng muhim hisoblanadi, chunki u depozitlar yoki boshqa qisqa muddatli majburiyatlar chiqib ketgan taqdirda ularning faoliyatini davom ettirish qobiliyatini belgilaydi.

2024-yil 31-yanvar holatiga ko'ra, O'zbekistonda bank likvidligi holati ancha yaxshi deb baholanmoqda.

Qisqa muddatli likvidlik koeffitsienti (LCR) likvid aktivlarning talab va 30 kungacha to'lash muddati bo'yicha majburiyatlar miqdoriga nisbati sifatida 167% ni tashkil etdi, bu minimal normativ talablardan 67 foiz punktga yuqoridir.

Aylanma aktivlarning muddati 30 kungacha bo'lgan talab majburiyatlari miqdoriga nisbati sifatida aniqlanadigan joriy likvidlik (CR) 147% ni tashkil etdi, bu ham eng kam me'yoriy talablardan 47 foiz punktga yuqoridir.

Shunday qilib, O'zbekiston banklari qisqa muddatli majburiyatlarini bajarish uchun yetarli likvid aktivlarga ega.

O'zbekiston bank sektori likvidligi holatiga ta'sir etuvchi asosiy omillar:

- Barqaror makroiqtisodiy vaziyat. O'zbekistonda so'nggi yillarda barqaror makroiqtisodiy vaziyat kuzatilmoqda, bu esa bank sektorida likvidlikni saqlashga xizmat qilmoqda.

- omonatlarning yetarli hajmi. Jismoniy va yuridik shaxslarning omonatlari banklar likvidligining asosiy manbai hisoblanadi. O'zbekistonda so'nggi yillarda bank tizimidagi depozitlar hajmi ortib bormoqda.

- Markaziy bankning faol siyosati. O'zbekiston Markaziy banki bank tizimida likvidlikni saqlash bo'yicha faol siyosat olib bormoqda. Jumladan, Markaziy bank banklarga qayta moliyalash kreditlari beradi, shuningdek, ochiq bozor operatsiyalarini amalga oshiradi.

O'zbekiston bank sektorida likvidlikni rivojlantirish istiqbollari:

O'zbekiston bank sektorining likvidlik pozitsiyasi ancha yaxshi darajada saqlanib qolishi kutilmoqda. Bunga barqaror makroiqtisodiy vaziyatni saqlash, omonatlarning o'sishi va Markaziy bankning faol siyosati yordam beradi.

Shu bilan birga, bank sektorining likvidlik holatiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan ba'zi risklar ham mavjud. Ushbu xavflarga quyidagilar kiradi:

- Makroiqtisodiy vaziyatning mumkin bo'lgan o'zgarishlari. Makroiqtisodiy vaziyat yomonlashsa, bank xizmatlariga talab kamayishi mumkin, bu esa depozitlar hajmining kamayishiga va muammoli kreditlarning ko'payishiga olib kelishi mumkin.
- Inflyatsiyaning o'sishi. Inflyatsiyaning o'sishi depozitlarning xarid qobiliyatining pasayishiga olib kelishi mumkin, bu esa banklarning likvidligini pasaytirishi mumkin.
- Bank tizimiga ishonchning pasayishi. Bank tizimiga ishonchning pasayishi depozitlarning chiqib ketishiga olib kelishi mumkin, bu esa banklarning likvidligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

O'zbekiston Markaziy banki bank sektorining likvidlik pozitsiyasiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan risklarni kamaytirish choralarini ko'rmoqda. Jumladan, Markaziy bank tomonidan aholining moliyaviy savodxonligini oshirish, bank tizimida moliyaviy barqarorlik monitoringi olib borilmoqda.

- likvid aktivlar hajmining oshishi. Likvid aktivlar tez va zararsiz naqd pulga aylantirilishi mumkin bo'lgan aktivlardir. Bularga pul mablag'lari, qisqa muddatli investitsiyalar, debitorlik qarzlari va tovar-moddiy zaxiralarning ayrim turlari kiradi. Naqd pul qoldiqlarini ko'paytirish, qisqa muddatli moliyaviy investitsiyalarni ko'paytirish, debitorlik qarzlari aylanmasini tezlashtirish va tovar-moddiy zaxiralarni optimallashtirish orqali likvid aktivlar hajmini oshirish mumkin.

- likvid bo'lmagan aktivlar hajmini kamaytirish. Likvid bo'lmagan aktivlar - bu tez va zararsiz pulga aylantirilmaydigan aktivlar. Bularga uzoq muddatli moliyaviy qo'yilmalar, asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar va tovar-moddiy zaxiralarning ayrim turlari kiradi. Likvid bo'lmagan aktivlar hajmini kamaytirishga uzoq muddatli moliyaviy qo'yilmalarni sotish, asosiy vositalarni foydalanishdan chiqarish, nomoddiy aktivlarni eskirish va tovar-moddiy zaxiralarni optimallashtirish orqali erishish mumkin.

- qisqa muddatli majburiyatlar hajmini qisqartirish. Joriy majburiyatlar - bu bir yil ichida to'lanishi kerak bo'lgan majburiyatlar. Qisqa muddatli majburiyatlar hajmini kamaytirishga kreditlarni to'lash muddatini uzaytirish, qarzlarni qayta tuzish va o'z kapitalini ko'paytirish orqali erishish mumkin.

- Pul oqimlarini boshqarish yaxshilandi. Naqd pul oqimini boshqarishni takomillashtirish kompaniyaga naqd pul mablag'larini samarali taqsimlashga yordam beradi va naqd pul bo'shliqlarini oldini oladi.

Likvidlikni yaxshilash bo'yicha aniq chora-tadbirlar kompaniyaning o'ziga xos shartlariga muvofiq ishlab chiqilishi kerak. Bunday holda, kompaniya faoliyat yuritadigan soha, uning moliyaviy ko'rsatkichlari, shuningdek kompaniyaning rivojlanish istiqbollari kabi omillarni hisobga olish kerak.

Kompaniyalar o'zlarining likvidligini qanday yaxshilashlari mumkinligi haqida ba'zi aniq misollar:

- Savdo kompaniyasi hisoblardagi naqd pul qoldiqlarini ko'paytirish va debitorlik qarzlari aylanmasini tezlashtirish orqali likvid aktivlar hajmini oshirishi mumkin.
- Ishlab chiqaruvchi kompaniya eskirgan uskunalarni foydalanishdan chiqarish va inventarni optimallashtirish orqali likvid bo'lmagan aktivlar miqdorini kamaytirishi mumkin.
- Xizmat ko'rsatuvchi kompaniya o'z kreditlari muddatini uzaytirish orqali o'zining qisqa muddatli majburiyatlarini kamaytirishi mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, likvidlikni yaxshilash ba'zi xarajatlarni talab qilishi mumkin. Masalan, likvid aktivlarning ko'payishi kompaniya rentabelligining pasayishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun likvidlikni yaxshilash bo'yicha qaror qabul qilishda potentsial foyda va potentsial xarajatlarni hisobga olish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ушанов, А. Е. (2016). Краткосрочная банковская ликвидность: новые требования и инструменты управления. Финансы и кредит, (34 (706)), 2-14.
2. Толстолесова, Л. А., & Маркова, М. А. (2014). Регулирование банковской ликвидности. Экономика и современный менеджмент: теория и практика, (37), 20-27.
3. Алехина, В. И. (2014). Ликвидность коммерческого банка: проблемы и совершенствование методов управления. Экономика и социум, (2-1 (11)), 198-200.
4. Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). DIGITAL ECONOMY AS A FACTOR OF TRANSFORMATION OF ECONOMIC SYSTEMS. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 162-166.
5. Hamzaevich, S. J., Jubatirovna, X. S., Jumakulovich, E. N., Shodievich, S. H., & Rozikovna, R. M. (2024). ILMİY TADQIQOTLARDA OLINGAN MA'LUMOTLARNI PEARSON MEZONI BO 'YICHA TAHLIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 82-86.
6. Шодиевич, Ш. Х., Эрматов, Н. Ж., Расулова, М. Р., Шодиев, Ж. Х., & Хожаназарова, С. Ж. (2023). MICROSOFT EXCEL ЭЛЕКТРОН ЖАДВАЛИДАН ФОЙДАЛАНИБ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИНИ

СТАТИСТИК ҲИСОБЛАШ. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(4), 67-75.

7. Шодиев, Ж. Х., & Алиева, С. С. (2023). Источники финансирования инвестиционной деятельности со стороны государства. Ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali, 3(2), 294-297.
8. Shodiyev, J., & SEYRANOVNA, A. (2023). SOURCES OF FINANCING OF INVESTMENT ACTIVITIES FROM THE STATE. Analytical Journal of Education and Development.

